

REVISTA ECONOMICĂ

ORGAN FINANCIAR-ECONOMIC

Organul oficial al asociațiunii institutelor financiare românești din Ardeal, Banat, Crișana și Maramurăș „SOLIDARITATEA” Sibiu

Apare odată pe săptămână.

Redacțiunea și administrațiunea: Sibiu, Strada Bayer Nr. 1—3.

Abonamentul pe an: în țară: pentru autorități, bănci și întreprinderi Lei 500—; pentru particulari Lei 400—; pentru cooperative, funcționari publici, de bancă și comerciali Lei 300—. În străinătate Lei 800—. Taxa pentru inserțiuni: de fiecare □ cm. Lei 6—

Director: **Constantin Popp.**

Redactor: **Dr. Mihai Veliciu.**

Sumarul:

Noua lege a concordatului preventiv. — Stabilizare și bilanț. — Cum să ne pregătim pentru ziua de mâine. — John D. Rockefeller. — A IX-a scrisoare către plugari. — Situațiunea sumară a Băneii Naționale a României — Convocare.

Noua lege a concordatului preventiv.

(Considerațiuni generale).

Concordatul forțat sau preventiv este o transacție care intervine între debitorul insolvent și creditorii lui chirografari (adecă fără drept de gaj sau ipotecă) și prin care creditorii renunță la o anumită cota-parte a creanței lor și fac și alte favoruri debitorului. Transacția aceasta diferă de convențiunile de drept comun prin faptul, că odată acceptată de majoritatea creditorilor și confirmată de justiție, devine obligatorie și pentru creditorii cari au votat contra concordatului sau au absentat dela votare. Din acest motiv se numește *concordat forțat* în afară de faliment, prescurtat: concordat forțat, sau având în vedere scopul principal al concordatului forțat, care este prevenirea, evitarea falimentului, se numește și *concordat preventiv*.

Acest din urmă termen și l-a însușit legea promulgată la 10 Iulie 1929 (Monitorul Oficial Nr. 149), care a reglementat materia concordatului forțat pentru țara întreagă, abrogând moratorul, care era în vigoare în vechiul Regat și „concordatul forțat în afară de faliment”, care era în vigoare numai în Bucovina, în baza legii austriace dela 10 Decembrie 1914.

Precum știm, în Ardeal încă a fost introdus concordatul forțat în anul 1915,

dar în 12 Martie 1925 a fost scos din vigoare cu motivarea, că „concordatul forțat nu a dat rezultatele dorite”. De fapt abuzurile comise în anii de după războiu cu instituția concordatului forțat, au provocat multe nemulțumiri în cercurile economice-financiare din Ardeal și îndeosebi în vechiul Regat, unde nu exista concordatul forțat și institutele financiare de acolo necunoscând dispozițiile de favoare ale concordatului forțat cu privire la comerciantul insolvent, erau neplăcut surprinse de fiecare concordat, în care erau interesate și în urma cărui pierdeau o parte însemnată a creanței lor. Aceste nemulțumiri au provocat în primul rând abrogarea concordatului forțat. În vechiul Regat predomina dealtecum concepția juridică, că convențiile sunt inviolabile, pentru că fac lege între părți și trebuie deci executate întocmai neputându-se modifica fără consimțământul uneia dintre părți, așa cum se face în concordatul forțat, unde debitorul se obligă la altă sumă și cu alte condițiuni, de cum era obligat în convenția originală. Aceiași este concepția generală și în Franța. Acest principiu al *intangibilității contractelor* nu a fost prielnic instituției concordatului forțat și legiuitorul nostru din 1925, crescut în acest principiu, avea cu un motiv mai mult să desființeze o instituție de drept, ce exista numai în o parte a țării.

După abrogarea concordatului forțat, comercianții din părțile ardelene ajunși în jenă financiară fără vina lor, numai din cauza crizei economice generale, nu mai aveau nici un mijloc de a scăpa de faliment. Legea falimentului în vigoare — moștenită dela regimul maghiar, este însă

atât de greșit alcătuită, că în urma cheltuelilor enorme cauzate de curatorii de falimente și în urma marei întârzieri în lichidare, cauzată de procedura anevoioasă și greoaie, creditorii erau amenințați a-și pierde în faliment întreaga lor creanță.

Este prin urmare firească mișcarea ce s'a pornit în Ardeal atât printre comercianți, cât și printre creditorii pentru reîntroducerea concordatului forțat pe întreg teritoriul țării. În urma stăruințelor depuse de Camerele de comerț și de parlamentarii ardeleni, ba chiar și de Asociația creditorilor, guvernul actual a legiferat instituția concordatului preventiv pentru întreg teritoriul țării.

Subsemnatul am profesat în mai multe rânduri convingerea, că instituția concordatului preventiv sau forțat ca o cucerire mai nouă a științei de drept, și ca un postulat al necesităților vieții economice, este acceptabilă în principiu, însă între împrejurările actuale interesele superioare ale economiei noastre naționale nu admit înțetățenirea și generalizarea acestei instituțiuni, care ar fi potrivită numai după consolidarea statului nostru, în condițiuni economice absolut normale. Orice reformă trebuie privită prin prizma marilor necesități ale colectivității organizate în stat, și numai întrucât reforma cadrează în anumit timp cu aceste mari necesități, pot să fie luate în considerare în al doilea rând interesele individuale ale singuraticilor cetățeni. Din acest punct de vedere declar și acum că *introducerea concordatului preventiv* ca o măsură de favoare pentru debitorii insolvenți și ca o măsură de restrângere a creditului public *nu a fost actuală*.

Acum când toate năzuințele cârmuitorilor noștri trebuie concentrate în direcția consolidării stabilizării monedare, când pentru refacerea economică a țării avem indispensabilă lipsă de capitalul și creditul extern, nu poate fi norocoasă statuarea de anumite privilegii în detrimentul acestui credit.

Motivul principal pentru care s'a cerut introducerea concordatului preventiv a fost precum am mai spus, faptul, că cheltuelile falimentului consumă aproape întreg activul, că prin urmare pentru creditorii ar fi mai avantajos concordatul,

unde creditorii pot să-și salveze cel puțin o parte a creanței lor. Este adevărat că falimentul în forma lui actuală — îndeosebi aici în Ardeal, reclamă foarte mari cheltueli, însă de aci nu urmează să condamnăm falimentul în sine, ci să-l reglementezi în așa fel, ca să se reducă cheltuelile și îndeosebi acele ale curatorului de massă, ceea ce nu întâmpină prea mare greutate.

O procedură de faliment modernă, ieftină și expeditivă — iată ce ne trebuia nouă deocămdată și nu concordat preventiv! Gândul la faliment, care înseamnă periclitarea întregii lui existențe, îl stimulează pe comerciant să fie mai ordonat și mai precaut în afacerile lui, pe când posibilitatea legală de a se putea scăpa de o parte însemnată a datoriei lui, îl îndeamnă la afaceri hazardate și la manipulațiuni frauduloase în dauna creditorilor, deci în definitiv duce la demoralizarea comerțului și la scumpirea creditului.

Felul defectuos și superficial cum legea nouă dela 10 Iulie 1929 reglementează concordatul preventiv ne întărește și mai mult în convingerea noastră, că era mai bine să rămânem fără concordat preventiv. Dacă legiuitorul nostru a finit cu tot prețul să ne fericească cu aceasta instituție, mai bine făcea, dacă accepta în întregime concordatul forțat din Bucovina și Ardeal, și aducându-i mici modificări și întregiri — fixarea cotei concordatului minimale, înăsprirea sancțiunilor penale și a garanțiilor de control și supraveghere întru conservarea patrimoniului debitorului, — îl extindea asupra țării întregi în formă de lege regnicolară. Legiuitorul nostru însă, voind să apară original, a combinat concordatul forțat ardelean cu mai multe sisteme streine, și a elaborat o lege nouă plină de omisiuni esențiale, de greșeli grave procedurale, cari dovedesc că autorii legii noi n'au aprofundat instituția concordatului preventiv și în consecință n'au reglementat-o în așa fel ca să corespundă necesităților practice.

(Va urma).

Dr. Ioachim Tolciu, avocat
în Cluj.

Stabilizare și bilanț.

Repercursiunile stabilizării monetare asupra întreprinderilor economice private.

De Petre Poruțiu, prof. univ.

(Urmare).

8. Bilanțul aur.

În epoca inflațiunii, aceia cari și-au dat seamă de greșala ce se comitea prin conducerea conturilor în moneda instabilă cu curs forțat, au căutat corectivul în convertirea tuturor posturilor de contare la un etalon comun, în baza indicelui de schimb sau a prețului aurului. În Germania cu deosebire, chestiunea are o literatură întregă, din care s'a inspirat teoria și practica tuturor celorlalte state. (Mahlberrg, op. cit., Rosendorff, Goldbilanzierungsgesetz, 1924). În Franța s'a operat în acest scop cu francul aur dinainte de războiu, care avea greutatea brută de 0,322.58 gr. aur fin; cum însă în timpul cursului forțat al francului hârtie, francul nu era cotate oficial, raportul dintre francul hârtie și francul aur îl determina prețul aurului sau cursul dolarului american. Înainte de războiu 10.000 dolari erau egali cu 51.825 franci aur, deci un dolar = $\frac{51.825}{10.000} = 5,1825$ franci aur și 1 franc aur = $\frac{10.000}{51.258}$ dolari. Cota dolarului în franci hârtie, multiplicată cu fracțiunea care exprima raportul dintre dolar și francul aur, dădea valoarea francului aur în franci hârtie, s. e. $25,91 \times \frac{10.000}{51.825} = 5$, sau dividând valoarea dolarului exprimată în franci aur, cu cota dolarului în franci hârtie, se putea obține valoarea unui franc hârtie în franci aur: $\frac{5.1825}{25,91} = 0,20$ franci aur = 1 franc hârtie.

Aceleași formule pentru Leu se prezentau — s. e. în momentul când 1 Leu cota 160 dolari — în modul următor: $160 \times \frac{10.000}{51.285} = 30,87$ adică 30,87 Lei hârtie valorau 1 Leu aur vechiu, sau $\frac{5.1285}{160} = 0,03$, adică 1 Leu hârtie era egal cu 0,03 Lei aur vechiu.

Conversiunea conturilor hârtie în conturi aur apare deci foarte simplă; ea se reduce la o multiplicare sau o diviziune cu cota dolarului, raportată la paritatea aur.

Totuș contabilitatea în monetă aur, deși teoreticește ușor de conceput, s'a tradus greu în practică. S'a propus ținerea unui registru jurnal cu coloane duble în valută aur și valută hârtie, urmând ea fiecare post introdus în registru în valută hârtie, să fie imediat convertit în valută aur. S'a ivit însă dificultatea bilanțării conturilor aur, câtă vreme valoarea monetei hârtie în raport cu moneda aur oscila. Spre a evita acest neajuns, s'a recurs la convertirea periodică (lunară, semestrială, anuală) a conturilor, după încheierea bilanțurilor brute. Întrebarea era însă, ce coeficient de schimb trebuia aplicat în ipoteza aceasta din urmă. Exemplu:

Active	BILANȚ	Passive
Mașini, teren și clădiri . . . Lei 1,000.000	Capital . . . Lei 3,000.000	
Instalațiuni . . . „ 2,000.000	Rezerve . . . „ 1,000.000	
Materii prime . . . „ 4,000.000	Amortismente . . . „ 1,000.000	
Fabricate . . . „ 7,000.000	Creditori obligatari . . . „ 6,600.000	
Clienți . . . „ 8,000.000	Creditori diverși . . . „ 15,000.000	
Disponibilități . . . „ 4,000.000	Profit . . . „ 400.000	
Lei 26,000.000	Lei 26,000.000	

Evident, un asemenea bilanț în monetă hârtie nu orientează exact, din motivele pe cari le cunoaștem. Dar tot atât de puțin vom fi lămurii și în cazul când vom reduce cifrele umflate în monetă hârtie la echivalentele lor în monetă aur, aplicând tuturor posturilor același divizor. Conversiunea în valută aur numai atunci ne va orienta mai precis asupra situațiunii diferitelor conturi, dacă ea va ține seamă de natura acelor conturi și de data înscrierii lor în registre: conversiunea trebuie făcută pentru fiecare cont de bilanț deosebit. Am văzut în altă ordine de idei, că nu toate conturile au fost la fel atinse de deprecierea monetei. Să cercetăm acum în ce chip pot fi ele readuse, unul câte unul, la valoarea aur.

Conturile de numerar, — cum sunt conturile disponibilităților în casă și la bănci, apoi conturile creanțelor și datoriiilor, — cum sunt conturile clienți, creditori diverși și creditori obligatari — le convertim la valoarea aur, divizându-le cu cifra care exprimă deprecierea Leului hârtie față de Leul aur vechiu, în ziua încheierii bilanțului, sau acum după stabilizarea prin devalorizare, cu cifra care exprimă deprecierea Leului stabilitat (Leul nou) față de vechiul Leu aur. Excepție fac conturile clienți și creditori în cazul, când obligațiunile din care rezultă au fost stipulate pe baza de paritate aur sau monetă forte (cod. com. rom. art. 41 și cod. com. trans. art. 326), presupunând că legea admite asemenea stipulațiuni. (A se vedea legea noastră din 21 Decembrie 1926 și legea franceză din 5 August 1914). Urmând deci metoda de calculare arătată mai sus, contul disponibilității valorează în Lei aur (socotiți pe paritatea dolarului la cursul de 1 dolar = 160 Lei hârtie): $4,000.000 \times \frac{5.1825}{160} =$ Lei aur vechiu 129.575, contul clienți = Lei aur vechiu 259.150, contul creditori diverși = Lei aur vechiu 485.906, contul creditori obligatari = Lei aur vechiu 213.797. La fel se va proceda la contul titluri, când va cuprinde efecte de stat emise în Lei (= Lei hârtie).

Cu totul alta va fi însă procedura de urmat la conturile de valori reale, ca imobilele, instalațiunile și altele. Acestea ar putea fi numite conturi fixe, pentru că nu urmează cursul Leului, ci au o valoare proprie. La conversiunea lor trebuie să ținem seamă de data, când au fost efectuate plățile ale căror contravaloare o reprezintă și din care se compune contul la data încheierii bilan-

tului. Să presupunem că un imobil — terenul — a fost cumpărat înainte de războiu cu prețul de 200.000 Lei, al doilea — clădirea — a costat 500.000 Lei în anul 1919 și un nou teren viran încă 300.000 Lei în anul 1924. Cel dintâiu a fost plătit cu Lei aur vechiu, deci îl vom inserie în bilanțul de conversiune cu Lei 200.000; când a fost plătit al doilea cursul dolarului era 20 Lei, avem deci $\frac{5,1825}{20} \times 500.000 =$ Lei aur vechiu 129.561, iar ca preț al imobilului al treilea — socotind cursul dolarului cu Lei 200 — obținem $\frac{5,1825}{200} \times 300.000 =$ Lei aur vechiu 7.771.

Contul imobilelor convertit în Lei aur vechiu îl vom totaliza deci:

Lei aur vechiu	200.000
	129.561
	7.771

Lei aur vechiu	337.332
----------------	---------

Suma de Lei 2.000.000 pentru mașini și instalațiuni fiind plătită în anul 1920, o trecem în bilanțul aur, socotind dolarul 50 Lei hârtie, cât era cota la data achiziției acelor obiecte, cu $\frac{5,1825}{50} \times 2.000.000 =$ Lei, aur vechiu 207.300. Prețul materiilor prime, cari după natura lor și împrejurări stau înmagazinate timp mai scurt sau mai îndelungat, se adaptează Leului hârtie; pe acestea le vom inserie în prețul costului pe paritatea zilei de achiziție; s. e. socotind dolarul cu 160 Lei hârtie obținem $\frac{5,1825}{160} \times 4.000.000 =$ Lei aur vechiu 138.200.

Mai greu este a se găsi cheia justă pentru conversiunea în valută aur la fabricate, pentru că la acestea nu se poate lega prețul de cost de o dată certă, cum este cazul la achiziționarea materiilor prime; procesul de fabricate de obicei durează timp mai îndelungat, adeseori tot exercițiul bilanțar; nu rămâne deci altă soluție decât sau a adopta cursul zilei de inventariere, sau un curs mediu pentru întreg timpul de fabricație. Admițând în exemplul nostru cursul de 160 Lei pentru dolar, avem $\frac{5,1825}{160} \times 7.000.000 =$ Lei aur vechiu 226.734.

Am arătat modul de conversiune al tuturor posturilor active și pasive din bilanț, afară de conturile capital, rezerve, amortizări și profit și pierdere. Contul capital la societățile pe acțiuni este prin natura sa juridică invariabil. Totuș în scopul de a echilibra bilanțul, admitem în principiu și convertibilitatea acestui cont. În ipoteza că din capitalul social de 3.000.000 Lei 1.000.000 a fost vărsat înainte de războiu, iar restul de 2.000.000 Lei în anul 1920, la o dată când dolarul cota 50 Lei, valoarea aur a capitalului social se prezintă astfel: prima tranșă Lei aur vechiu 1.000.000 tranșa a doua după formula

$\frac{5,1825}{50} \times 2.000.000 =$	Lei aur vechiu	207.700
--	----------------	---------

Total Lei aur vechiu	1.207.700
----------------------	-----------

(„Revista juridică“)

(Va urma)

Cum să ne pregătim pentru ziua de mâine.

(Cuvinte către fineretul comerciantului).

(Urmare).

Ați observat deasemenea un obicei nenorocit: de toate relele din țară sunt acuzați guvernării, se judecă cu cel mai mare dispreț al obiectivității, fiecare privind numai prin prizma intereselor sale personale. Industriașul care sub protecția legii încurajării ne dă produse slabe, protestează când se reduc taxele vamale, maha-lagiul care niciodată n'a pus mâna pe coarnele plugului protestează că nu a fost împroprietărit, unii dintre comercianți ne mai putând pridedi numărând bani, fulgeră și tună contra guvernului că tolerează specula. Moralicește vorbind suntem în fața unei concepții pe cât de strâmte pe atât de stranie și respirăm o atmosferă din cele mai insuportabile. Să continuăm și să considerăm puțin și o clasă nenorocită de oameni, mai ales acum după războiu. E clasa funcționarilor, o clasă dealtminteri și invidiată. O invidiază, comerciantul, producătorul, și chiar țaranul, căci țaranul azi își dă copiii la oraș la școală, nu întotdeauna numai pe cei inteligenți, cu ferma convingere de-ai face domni funcționari, în timp ce școalele de agricultură le numeri pe degete și elevii și-i prind ca și cu hărcanul. Situația de funcționar nu-i de loc de invidiat, atâta timp cât durează situația de proletariat, atâta timp cât concepția sa e atât de limitată, atâta timp cât servilismul, periala, insinuarea și laștatea vor cunoaște aceiași desvoltare și se vor bucura de aceiași trecere ca azi.

Dacă sufer mulți, răul nu vine în totdeauna din lipsa materială, ci din aceea atmosferă viciată pe care o respiră de când intră în carieră. Sunt sigur că 80% dintre absolvenți vor deveni funcționari. Tânărul să privească însă cu încredere și curaj viitorul, să-și traseze hotărât o linie de conduită, — și corect, totdeauna corect să muncească, nu terorizat, ci din conștiință, să lupte cavalereste, numai cavalereste cu orice greutate care i-ar apare. Cu o astfel de purtare va putea deveni un adevărat funcționar. Totdeauna să lupte în viața cu bărbăție; un insucces care impresionează e un început de demoralizare. Ține-ți și apărați demnitatea ca pe un drapel într'o luptă erăncenă. Nu o închinați în fața oricui o fi în fața ori căror evenimente. Nu traficați cu cinstea. În această privință păstrați intransigența cea mai cumplită.

În școală directorul nostru nu rar găsea accentele cele mai nimerite de îmbărbătare, avea în această privință o comparație pe care o repeta cam des, unora dintre colegi li-se părea dela un timp chiar banală. Eu n'am avut această impresie niciodată. El spunea cam cu aceste cuvinte: Recunosc munca voastră și sacrificiile părinților voștri cari vă țin la școală; iar dacă se mai face câte vreo nedreptate, fără voia noastră, căci nu poate fi totul perfect, voi trebuie să fii tari și s'o primiți, vă veți obișnui astfel din școală cu greutățile; căci dragii mei în viața de toate zilele, în care veți păși mâine, vă veți lovi de greutăți și de necazuri cu mult mai mari, în fața

căroră însă niciodată să nu dați înapoi, să fiți ca acei soldați pe redută, ca acel luptător care urcându-se, e dat jos de 100 de ori de pe parapet și care adunându-și toată energia, tot curajul, se ridică și pentru a 101 oară. Numai așa vom învinge și noi.

Să admitem cazul unui tânăr care ar corespunde perfect principiilor pe care am încercat să le fixez aici, oare un astfel de tânăr e total pregătit și ca atare nu i mai lipsește nimic? Păreră mea e că dacă ne-am mulțumi numai la atât am da dovadă de egoism și exclusivism. Am fost odată martor la disputa a doi tineri elevi de curs superior, unul licean, celălalt elev de școală comercială. Comercialistul de-o fire deschisă, cu entuziasm, expuse cam stângaci dar sincer, crâmpes de doctrină naționalistă și aduse vorba și de unele evenimente istorice făcând oarecum o legătură. În sufletul liceanului nu găsi ecou nimic din ceea ce vorbea celălalt. Cu o față acră și totodată batjocoritoare răspunse: voi comercialiștii ați rămas rău de tot în urmă. Și luându-și un aer de gazetar insolent și care cunoaște multe taine, începu să debiteze un talmeș-balmeș de idei și păreri: din filosofie, sport, medicină, literatură, școală și mai știu eu ce. Cel cu școala comercială nu pricepuse nimic, dar eram perfect convins că și cel care vorbea nu pricepuse însuși nimic și garantez că n'ar fi fost în stare să mai repete a doua oară ce spusese. M'am bucurat că cel cu minte era un comercialist. Un tânăr, aș putea zice și un cetățean chiar, în care nu poate naște entuziasmul, căruia idealismul i se pare ceva himeric, acela pe care, tot ce-i al țării, al pământului tuturor înaintașilor săi, al neamului său, nu-l face să simtă nimic, nu-i spune nimic, acela e un om căruia îi lipsește ființa sufletească, e o brută. Poate că despre țară și neam s'a vorbit de multe ori și în multe ocaziuni, de aceea nu insist prea mult. Presupun însă că un lucru nu se va fi spus și anume: „Noi aceștia cari trăim zilele de azi, trebuie să fim cu adevărat români, să iubim cu adevărat patria și neamul, pentrucă, am trăit și zilele când ni s'au dat atâtea exemple mărețe de sacrificiu din partea celor cari s'au sacrificat pentru liniștea și viitorul nostru, am fost și martorii faptelor lor și suntem și azi martorii greutăților prin care trece țara, față de cari greutăți nu putem sta impasibili și să n'o ajutăm fiecare atât cu ce putem, — dar s'ajutăm.

Această situație de înfrigurare și grije e cea mai nimerită ocaziune de-a se forma ca bun român, un tânăr comercialist. Și alte generații au trăit timpuri intense, dar n'au fost martorii la evenimente așa de însemnate ca generația noastră. În prezent educația națională se neglijează și ea nu poate fi înlocuită cum o înțeleg unii domni, printr'un naționalism lătrător cum îi spune dl Sim. Mehedinți sau prin improvizațiile dulceage la diferitele festivități cu lanțuri de hârtie trecători atârnați pe sus, unde limbuții și retorii de ocazie se simt în voie și acasă la ei. Naționalismul nu se toarnă cu pâinea, cu tolcerul; naționalismul implică o anumită stare sufletească și e asimilat zi de zi, picătură cu picătură încă din tinerețe. Naționalismul e chestie și de sensibilitate. La toți

naționaliștii mari găsim o sensibilitate extraordinară. Studiați operele și cettiți biografiile naționaliștilor mari ai neamului nostru: Nicolae Bălcescu, Mihail Kogălniceanu, Mihail Eminescu și filosoful Vasile Conta, ca să pomenesc numai pe cei decedați. Despre naționalism nu se poate vorbi în două fraze, iar rezumând poți mutila nu o idee sublimă, ci o adevărată credință care regenerează și înalță.

Mulți conlocuitori de ai noștri de altă profesiune și naționalitate privesc cu ochi răi, se ferece și îi consideră chiar dușmani pe acei români cari împărtășesc și cresc în ideea naționalistă. De ce? Căci pentru un naționalist oricare străin, fie el evreu, fie el ungar sau rus, e tot una și nu-i poate cauza nici un rău, atât timp cât respectă așa cum se cuvine această țară din pâinea căreia trăește. Multe persoane mai au o idee preconcepută și anume: consideră naționalist pe acela care fără nici un motiv și fără nici un rost în mod gălăgios și de reclamă se războiește cu străinii, de cele mai multe ori cu cei mai slabi ca el. Un naționalism în felul acesta e mai mult o atitudine și o luptă, cam în sens donquichottesce.

Prin cetățeanul bine pregătit sub toate raporturile, vom ajunge la o societate tare. În legătură cu acestea dați-mi voie să reproduc ca încheiere câteva rânduri ale dlui N. Iorga, rânduri pe cari le-am scris în carnetul meu de campanie în 1917 și de unde le extrag acum. „Tari sunt acele societăți omenești la cari există în fiecare un sentiment mai puternic decât grijea de sine însuși, iar acelea la care grijea de persoană sa, de familia sa, de averea sa, a fiecăruia primează, acelea sunt societăți slabe dacă nu chiar condamnate. Fiecare om e dator să raporteze suferința lui la binele sau la răul societății întregi din care face parte, iar nu starea întreagă a acestei societăți la suferința lui“.

I. N. Bratu.

John D. Rockefeller

după R. Lewinsohn de Drempet-Cluj.

A fost omul capabil, fără a fi posesorul unei mari invențiuni sau monopol, fără mare capital la dispoziție să-și înfăptuiască o industrie a sa și care în cursul unei vieți să devină o putere gigantică.

Istoria petrolului nu datează decât de două generații până în zilele noastre și se poate spune că este aproape identică cu biografia acestui om. Opera lui este societatea anonimă Standard Oil Company.

John D. Rockefeller se născu la 8 Iulie 1839 și a fost fiul unui mic comerciant din Richford din statul New-York. Tatăl lui era om muncitor și econom, dar cu toate acestea nu erau într'o stare materială prea bună, deoarece bătrânul nu era deloc statornic și cu paciință în afacerile lui de comerciant mic.

Mama lui era o femeie energică și foarte religioasă dela care a moștenit John sentimentul de milă. Locuiau în două camere mici înconjurată de arbori și cu o grădiniță mică unde mama lui

cultiva legume. De prieten avea pe fratele lui mai mic cu care mergea la școală și cu care împreună au învățat primele noțiuni de „comerț“ predate de tatăl lor. Bătrânul le povesti mult despre „bani“ și câștigarea lor și își iniția de timpuriu copiii cu principiile de comerț. Micul John se iniția repede și căuta să pună în aplicare învățăturile primite ca: „orice lucru valorează ceva“. Astfel ducându-l tatăl său cu sine pe la târguri în orașele din jur, el avea întotdeauna a vinde pui și găini de ale lui „proprii“. Pe banii câștigați cumpăra dela băcan mărunțișuri pe care în urmă le vindea cu beneficiu acasă.

Tata încuraja dispozițiunile comerciale ale fiului său mai mare și la etatea de 14 ani a lui John când se mutară cu toții la Cleveland în statul Ohio, își dădu băieții la un fel de școală comercială, care la epoca aceea era calificată de modernă.

La etatea de 16 ani în luna Septembrie 1855 după multă alergare după vreun post, se angajează ca ucenic la casa de commission Hevitt & Tuttle cu un salariu de 4 dolari pe săptămână. Asiduitatea și inteligența lui atrag în curând atențiunea șefilor săi și după 15 luni devenind vacant postul de ajutor contabil i se dă lui. Avea acum etatea de 18 ani și câștiga 40 dolari la lună.

Nu stă însă mult, cerea patronilor săi să-i urce salariul, cum aceștia nu voiau, plecă. Cu ceva economii făcute se întoarse la tatăl său și-i solicită un împrumut să devină și el „patron“.

Nu știu ce mare împrumut nu i putu da bătrânul, căci nu avea nici el de unde, dar consimții a lua un împrumut de 1000 dolari cu o dobândă de 10% și care trebuia să o suporte John.

Cu 1500 dolari ce avea acum, tot nu putea începe nimic. Îi mai trebuia acum o altă sursă de bani. Astfel se asocia cu un funcționar Morris B. Clark — primul lui asociat — care încă avea ceva economii, Rockefeller de 19 ani și asociatul de 30 ani — deci și cu ceva experiență și care putea reprezenta noua firmă Clark & Rockefeller, commission-expedition. Clark mai în etate mergea în căutarea clientelei până când tânărul John stătea mai mult în birou purtând registrele.

Oameni activi își câștigăru lute o clientelă, mai mare încă decât permitea capitalul lor de 3—4000 dolari ce aveau la dispoziție. Astfel zi de zi devenea tot mai solidă noua firmă și obținu în curând și un credit de 2000 dolari dela o bancă din Cleveland. Cifra afacerilor atinsă se ureă în curând la 100.000 dolari și grație tenacității și veritabilului lor instinct de comerciant.

În cursul anilor următori el intră în relațiuni comerciale noi pentru a da firmei mijloace nouă de a se desvolta.

„Dar prin ce mijloace, se gândi John, trebuie să încep ca să bulvrezzi întreaga întreprindere ca să te îmbogățești tu însuși și în scurt timp. Să speculezi asupra terenurilor? Să crezi căi ferate ca Vanderblit sau Gould și să faci averi ca ei? Da, dar la asta trebuia capital enorm de investit, iar el de unde? Ideia de a furniza arme în decursul războiului civil nu-l tenta de loc, cu toate că toți capitaliștii în aceasta își băteau capul. Nu extinderea, lărgirea fără margini a cercului său de operațiuni îi conveneau, ci intensificarea

acelor existente, căutând a realiza maximum de beneficiu din fiecare ramură a întreprinderii în care a intrat.

Pe la anul 1860 a început o adevărată febră după petrol, asemănătoare celei dela 1850 după aur. Ar fi fals a crede — și se citește adesea în biografia lui — că el ar fi descoperit importanța economică a petrolului și că astfel ar fi făcut avere. E fals, că deja în anul 1857 a fost fondată Oil Company și la al cărui director, Colonelului Drake, i-a reușit să aducă oare-cari perfecțiuni tehnice la sondări și reuși pentru prima dată, în Pensilvania, să extragă peste o tonă de petrol la zi. Sute și mii de exploatare întreerară regiunile și numai presupuse petrolifere și fără nici un studiu prealabil săpau la puțuri. Rockefeller văzând cum mulți își risipeau oboseala și banii înzadar, se abținu dela aceea de a extrage petrolul. Valorizarea acestui produs îl tenta. El cumpără petrolul dela exploatare, îl destilă și îl vindea consumatorilor. Destilateria mergea însă greu și rudimentar. Pentru a eși din impas și având lipsă de nou capital, ca să-și ridice o destilatorie mai sistematică, se asocia cu încă doi frați de-a lui Clark și un tehnician Andrews — care fu renumit prin o mică invenție în destilarea petrolului și fondară astfel pe lângă prima firmă și o a doua sub numele de Andrews, Clark & Co.

Afacerea în primii ani reuși de minune. În curând însă o criză apăru, care părea a împiedeca ascensiunea noii întreprinderi. Prefururile scăzură brusc în urma puținței de-a fora sondele mai adânc și în urma aflării de noi și bogate straturi de petrol. Noroc că consumul petrolului a crescut în proporții mai mari decât producțiunea și astfel criza apărută fu învinsă. Prefururile produselor crescură din nou și beneficiul creșcu repede.

Câștigând mult și bine, lui Rockefeller nu-i mai convenea de asociații lui. Nu-i convenea a împărți câștigul cu ei, deaceia își bătea capul cum să desființeze, să distrugă asociația lui cu frații Clark.

Nu-i era ușor să lichideze afacerea căreia îi mergea așa de bine și toți asociații erau mulțumiți cu câștigul ce îl realizau. Deocea, după multe insistențe, își capacită asociații ca să pună pur și simplu societatea lor la o licitație între ei și să o preia celce va da mai mult pentru ea. Așa se și făcu. După o licitație în toată regula, făcută de un avocat, Rockefeller preia întreprinderea pentru suma de 72.500 dolari din care plăti asociaților săi $\frac{1}{3}$ și rămase singur proprietar.

Astfel, dupăce reuși a se debarasa de asociații lui Andrews să continue a se interesa de afaceri căci de tehnician avea de lipsă. Așa din nou în 1865 aceiași întreprindere își schimbă firma ce a avut în Rockefeller & Andrews.

Afacerile mergând bine se lăsă complet de întreprinderea veche de commission și se ocupă numai de petrol. Avea pe atunci numai 26 ani și învăță din vechea întreprindere ce a avut. Însemnătatea mare ce are transportul. Voia cu tot prețul a face concurență și asta dacă ar putea transporta petrolul mai ieftin și mai repede decât se transporta pe atunci, în butoaie. Deci trans-

portul să-l coste puțin să poată vinde mai ieftin. Să instaleze el țevi, prin care să scurgă petrolul îl costa cu mult prea mult. Și acum din nou își schimbă firma asociindu-se din nou în Rockefeller, Andrews & Flagler și la care ia parte și fratele său Williams, precum și câțiva proprietari de destilării de petrol și cari împreună făcuseră instalațiunile acele. Întrebuințarea petrolului crescând din ce în ce mai mult, întreprinderea prospera de minune. Se vorbea deja de exportarea lui și Rockefeller ridică destilării la Baltimore și Brooklyn și unde numai afla locuri favorabile pentru al destila.

O altă dificultate se ivi însă acum lărgindu-și afacerile în așa măsură. Statele Unite ale Americii este o confederațiune care concede fiecărui teritoriu o legislație independentă. Așa în statul New-York nu e obligatoriu de loc, să admiți cuiva să facă canalizări pe terenul tău propriu chiar și atunci când se obligă în statul Ohio. S'ar putea obține, cerând statului, să-ți concesioneze acest drept, dar costa enorm și atunci pe sub mână se înțelese Rockefeller cu inspectorii prin toleranța lor mutuală.

În 1870 el modifică din nou întreprinderea sa lărgindu o din nou. Realizând beneficii mari el făcu ca mai marii capitaliști să se intereseze de întreprinderea sa și astfel își schimbă din nou firma în Standard Oil Company of Ohio cu un capital de un milion dolari, ceea ce la epoca aceea în întreprinderi petrolifere era fantastic de mare.

Dar conductele lui nu-i erau de ajuns pentru a transporta petrolul la o distanță mai mare, de aceea pentru a putea transporta produsele sale cu un preț mai mic făcu ca mai multe societăți de cale ferată să fie cointeresate. Mai cumpără și mai multe acțiuni de ale diferitelor societăți de cale ferată și izbuti în cele din urmă să-și ajungă scopul.

După ce își asigură transportul ieftin prin conductele sale și cale ferată își procură o flotă particulară care să-i transporte petrolul la început numai pe lacurile din interiorul Americii, iar în cele din urmă și pentru a traversa Oceanul.

Astfel ducând lupta contra concurenților săi reușește în curând ai supune voinței lui. De fapt putând transporta ieftin produsele sale le vindea la mari depărțări și pretutindeni cu prețuri foarte reduse. Celelalte societăți cari se aflau la Cleveland, în apropierea imediată a societății Standard Oil după o scurtă opoziție au fost silite să se supună dominației puternice a lui Rockefeller. Așa în 1872 cinci importante destilării se văd obligate de a încheia un acord, un cartel, cu Standard Oil și a se contopi în Central Association of Refiners și cari erau de fapt sub ordinele și dependențele lui Rockefeller. Tot în acest timp capitalul societății lui Rockefeller este ureat la trei și jumătate milioane dolari, iar cifra de afaceri a societății se urca la 25 milioane dolari.

În 1876, 21 de destilării sunt obligate așii înceta lucrul din cauza unei crize ivite și cari împreună lucrau cu 3000 muncitori și tot în același timp când Rockefeller își mai mărea întreprinderea. Întreprinderea sa mare și puternică putea suporta ușor fluctuațiunile periculoase ale cursului.

Își zidi mari și vaste depozite de petrol magazinând mari cantități de petrol pe cari le cumpăra pe prețuri mici pentru a provoca o urcare a prețului. Procedul acesta îi mai asigură și un alt avantaj, avariile se compensau ele pe ele și ca urmare societatea însăși își asigura prin ea produsele. Prin felul acesta primele de asigurare erau economisate și ca atare cheltuelile generale cu atât reduse.

La etatea de 40 de ani, Rockefeller își dă întreprinderii sale o nouă formă în relațiunile sale externe. Dreo 50 de societăți petrolifere se asociază pentru lucrările lor de interes comun. Așa la 2 Ianuarie 1882 fondează sub direcțiunea sa: trustul. Întregul capital care se uni în felul acesta, toate acțiunile, sunt transferate comitetului care în locul acțiunilor și celorlalte hârtii de valoare, emite alte hârtii de valoare numite: „certIFICATE de trust”. Dividenda anuală provenită din beneficiul realizat se împărțea în raport determinat de diferitele firme asociate. (Va urma).

A IX-a scrisoare către plugari.

Sâmbătă, 19 Octombrie 1929.

Plugari, sădiți pomi și-i îngrijiți!

Am fost de curând prin Ardeal.

De o parte și de alta a drumurilor, se înșirau la rând ca soldații — care prezintă arma „Pentru Onor” — sute și mii de pomi încărcăți cu fructe prăjite în roșu și galben de soarele verii.

Se scutura frunza și se culegeau merii.

Drum de frumusețe, drum de bogăție! Iacă, așa se folosește cumintește, pământul țării.

Ce ar fi, dacă toate drumurile — peste 100 de mii de km. de șosele: naționale, județene și comunale — ar fi toate îmbrăcate în floare, în verdeață, în umbră și în fructe!

Alte sute de mii de km. de hotare între ogoarele țărănești așteaptă să se curețe de mărăcini și bălării pentru a fi umbrite de pomi verzi.

Apoi sute de mii de hectare de pământ nepotrivit pentru agricultură (coaste și râpi) sunt gata să scape de sălbătăcie, să se îmbrace și ele în floare și în verdeață și să se lege strâns de rădăcinile vii și pătrunzătoare.

Și mii de islazuri comunale așteaptă și ele pâlcurile de pomi care să umbrească de soare vitele alungate de arșița verii, ori să le dea adăpost de furtună.

Și mii de mii de gospodării țărănești râvnesc să îmbrace haina de sărbătoare a pomilor înfloriți și împodobiți de fructe.

Frumusețe, sănătate, adăpost de vânt și soare, fructe bogate și hrănitoare și lemn de preț: iată ce poate adăogi pământul țării, cu puțină muncă, la auștia agricolă.

Avem astăzi cam 75 milioane de pomi în țară, adică vreo patru pomi de fiecare suflet.

Dacă am ști să folosim tot pământul care stă degeaba, am mai avea încă pe atâta. Faceți socoteala, ce auștie mare dacă venitul unui pom se poate prețui cam 100 Lei pe an.

Din nenorocire, pomii care-i avem sunt puși la întâmplare, în cea mai mare parte.

Din cele 75 milioane, cam 2 părți din trei (peste 50 milioane), sunt pruni, și încă pruni ce fac fructe mărunte, bune numai pentru țuică.

Trebuie să pui în fiecare loc pomul potrivit pământului și climatului (adecă vremii care stăpânește de obicei acolo: ploii, vânturi). Ți-arată locul, la care pomii le merge și la care nu le merge, că te uiți și vezi ce pomii bătrâni se găsesc în sat.

Apoi trebuie să alegi din fiecare fel de pomi neamul cel mai de soi, adecă cel care dă fructe mai frumoase, mai cu preț pe piață și care se pot păstra mai bine.

În sfârșit trebuie învățat meșteșugul păstrării fructelor, al împachetării și al prefacerii lor în fel de fel de produse (magiunuri, marmelade, băuturi răcoritoare și altele), pentru a nu lăsa nimic neîntrebuințat.

E o bogăție întreagă pe pământul cel mai slab și care nu ne este numai decât trebuincios pentru agricultură.

Iar munca ce cere, este foarte puțină.

Îngrijire la sădit — ales pom frumos și sănătos la trup — groapă mare — cât de mare ca să aibă rădăcina pământ afânat, aerisit și umed — și tutore sdravăn să crească drept și frumos ferit de vânturi: asta e toată cheltuiala.

Am pus la cale o lege și măsuri care să rânduiască plantatul zonelor șoselelor, cu pomi: și pregătesc altele pentru coaste și râpi.

Trebuie să mărturisesc însă, că nu am mult curaj față de obiceiul nenorocit al sătenilor noștri de a rupe pomii de pe margine.

Nu e greu să plantezi pomii, greu este să-i păstrezi până se fac mari. Altfel: cheltuială degeaba.

De curând am văzut într'un județ de câmp al Munteniei, drumuri plantate în primăvara trecută cu pueții tineri. Plantarea nu era tocmai îngrijită: pomii strâmbi și fără tuturi de apărare. Dar ceace mi-a rupt inima de durere, a fost vederea atâtor pomișori rupți dela jumătate de copii ori de săteni, ca să mâne vitele din urmă...

Este atâta sălbăcie în acest obicei, că te ia groaza.

Și aici nu e chip de pază cu poliția, că nu poți pune atâția paznici pentru atâția pomi.

Aici e vorba ca fiecare om și fiecare copil să fie un paznic. Este chestiune de creștere, de luminarea minții și de simțământ al inimii. Din leagăn trebuie crescut copilul cu iubire de pom — în școală să se deprindă școlarul a se purta cu pomul ca și cu fratele — iar omul matur să simtă că se rupe ceva din carnea lui când vede vita că rupe o creangă.

Și unul pe altul să se observe, unul pe altul să se păzească și să se spuie la autoritatea dimprejur, atunci când descopere un sălbatic care rupe pomul.

Și pentru aceasta v'am scris și această scrisoare:

Să știți să prețuiți pomii: să-i sădiți pretutindeni unde locul stă degeaba și așteaptă să fie înfrumusețat și îmbogățit; și să păziți și să îngrijiți pomii, ca și pe copiii voștri.

I. Mihalache
Ministrul Agriculturii.

Situațiunea sumară a Băncii Naționale a României

Extragem din ultima situațiune sumară, dela 12 Octombrie 1929, a Băncii Naționale următoarele poziții:

Activ	Lei
Aur în țară și străinătate	8.921,283.589
Devize	6.301,473.934
Monetă divizionară	2,768.391
Portofoliul comercial	8.819,721.834
Imprumut, pe efecte publ., warante etc.	920,507.761
Datoria Statului	3.958,659.838
Avansuri temporare Tezaurului	1.441,480.069
Efecte publice	656,651.474
Fond. de pens. și asistență pt. personal	108,658.845
Imobile	382,613.894
Mobilier și mașini de imprimerie	61,712.234
Cheltuieli de administrație	134,364.581
Efecte și avansuri rambursat prin Stat	1.671,850.000
Argint—Lingouri și monete	6,445.965
Conturi diverse	3,196,930.637
Totalul activelor	36.584,618.498

Passiv	Lei
Capital	600,000.000
Fonduri de rezervă diverse	710,531.798
Bilete B. N. R. în circulațiune	21.688,421.683
Conturi curente și recepse la vedere	10.573,425.413
Dobânzi și beneficii diverse	300,396.012
Conturi diverse	2.501,843.592
Raportul între stocul de aur și angajamente	27.65 ⁰ / ₀
Raportul între stocul total și angajamente	46.98 ⁰ / ₀

Taxa: { Scont 9¹/₂⁰/₀
Dobânda 10¹/₂⁰/₀

Convocare.

Domnii acționari ai Băncii Centrale pentru Industrie și Comerț s. a. în Cluj, sunt convocați la

Adunarea generală extraordinară

pe Sâmbătă, în 2 Noembrie 1929, la orele 9 a. m., în sala de ședințe a Camerei de Comerț și Industrie Cluj, Calea Victoriei Nr. 51, cu următoarea

Ordine de zi:

1. Deschiderea adunării;
2. Sporirea capitalului societar.

Conform art. 14 din statute, în adunările generale fiecare acțiune are un vot, totuși nici un acționar prezent nu poate reprezenta mai multe voturi, decât ¹/₃₀ parte a voturilor prezente în adunarea generală, fie ca proprietar, fie ca plenipotențiatul altui acționar.

Drept de vot în adunarea generală vor avea numai acei acționari, cari și-au depus acțiunile până în prezinta adunării generale la casieria institutului în Cluj, sau vor prezenta în același termen reversul despre depunerea acțiunilor la filialele noastre sau la societățile (și filialele lor) membre la „Solidaritatea”, asociația institutelor financiare române din Ardeal. Asemenea se vor putea depozita acțiunile la filiala Băncii „Albina” București (Strada Lipscani).

Reversele băncilor despre depozitarea acțiunilor la institutele indicate, sunt a se expedia Centralei noastre în Cluj, în așa timp, ca acelea să sosească până în prezinta adunării (art. 14 din statute).

Cluj, la 19 Octombrie 1929.

Consiliul de administrație.